

Dornskridoù Milin : Kanaouennoù

81. SOUN AR PENN-TARGAZ

(War bajenn gentañ an dornskrid e lenner: -1861-
Eur skrid great divar benn ar choaz euz eur c'hammad
enn amzer Louiz Philipp, roue ar Fransizien.

En ur skritur disheñvel ha sklaeroc'h, war-du traon
ar bajenn : à M.G. Milin)

Ah! douguit kaon, dom Laz-he-gaz
ema marv-mik ho penn-targaz !
hoguen klevit, va Breizadet,
Klevit penaoz eo bet lazet.

1.

Eur c'has a ioa, eur c'has dispar,
mar boue nikun var ann douar;
eur c'has seven, eur c'has a lez,
henor ha gloar he vam-gazez;
eul logotaer gwest ha luban
mar deus biskoas bet eunn hunan.
Da glask logod m'en em lekea
enn he gaera bepred ez ea.
Kribellik c'hlanz dres var he benn
ho var he guein eur zae rous-venn,
eur begad mel oc'h he vourrou
eunn tam aman oc'h he c'hinou,
he skrivellou propik pleguet
hag he skilfou kloz-kloz paket.
hag e rode tuma tuhont
he lost er vant, skanv ha dispont;
enn eur ober fors siboudik
kenn drant, ker mistr hag eur goantik
enn eur zourrat a dachadou
divar he buch he bedennou.

2.

Logod razet enn hor bro-Vreiz
dre ma c'hanont 'zo leun a feiz.
hor c'has 'so bet enn ho speret
hir-hir amzer, eur bris-profet;
hag e kredent e rache prest

burzudou bras, kement a Brest.
hoguen, siwaz ! he vurzudou
'zo bet teuzet oll e markou.

3.

A bellik so, dom Laz-he-gaz
a ro he dam d'hor penn-targaz
ha gant abek e guirionez
pa dal dezhan he larguentez. ---
--- Dom Laz-he-gaz, kannadik Breiz
evid doare 'zo den aleiz.

Paris, heteur, he drabasou
ne dint ket pred d'he gof aoutrou.
ha c'hoant enn deus ann denik mad
c'hoas e Kemper da drapasat.
Var guement-se petra zonjit
logod, razet, en em glevit
ha d'hor penn kear oll diredit.

Enn hent kerkent e kerz razik
ha logoden d'ar piltrotik.
Ar c'has e kear zo var evez
digor he skrin, enn ioul banvez :
" Hopp! emez-han, braoa freskat !
" Evid ober eur zenklennat !
" Bremaik, la!la! logodennou,
" me ho pako a zruilladou !
" Kaer ho pezo, razet, guic'hal,
" me raio deoc'h hirio dansal ! ---

--- Kaoz all a reot ember, targas,
pa ziguez varnoc'h ar vaz.
Ann nep a gont hep he hostis
a gont diou veach hag en deus miz.
Falla eo guerza croc'hen loen gouez
endra 'ma c'hoaz er c'hoad e buez. ---
--- Brema, mar plij, logod, razet,
ha c'hui, targas, bezit goazet.
Gant ar mare, divezatoc'h,
me raio deoc'h ho renk kentoc'h.

4.

Tud ann Arvor n'int ket kousket
 Tud ar menez n'int mui drellet.
 Pa ra ieued brezel d'ho feiz
 ne garont ket beza ker reiz.
 Henor ho breiz a brizont c'hoaz
 kerkouls pep grek evel he goaz.

- Kouer d'ar c'hannad -

Var an traou-ze, c'hui tam kannad,
 a zo, hep mar, eul lez-breizad.
 Ni kouerien, ho kav re zaoz,
 hag eur gall paour, ma na doc'h faoz.
 d'ho Pritchard ker, gant he zaoznek
 ne roomp ket, ni, pris eur guennek.
 C'hui stlapp ann aour oc'h ar gailen
 ha ni 'lavar : torrit he benn. ----
 --- Ne blij d'hor bro na muntrerez,
 na plac'h boulc'het, nak aoultrerez,
 e nep amzer, ar seurt merc'het
 n'int bet, na vint hor zentezet.
 Ni gred int mad da voued ar grouk,
 c'hui ho zamfe, c'hui, var ho chouk.
 --- Nag ann abek d'ar Jezuisted
 ma rit brezel ann Drouk-spered ? ---

- Ar c'hannad -

--- Ar Jezuisted !!! ann diaoulou !
 ra vint beuzet enn oll boullou !
 ra vint mouguet, ra vint skourret !
 ar bleizi kuz, al lern teuzet !
 oh! ar vosen ! n'eus var ho lerc'h
 nemet trous, freus, kann hep heberc'h.

- Kouer -

--- Oh! Kannad paour, lakit evez
 na gasafac'h ar virionez !
 na ve ho zae gros ha displed
 ann oll bez fall er Jezuisted.
 na veac'h spountet gant ho zokou
 er c'his pa vent loj ann ankou.
 na rofe deoc'h ha skrij hag heuz
 ho hano ken evel eunn teuz.

- 240 -

hoguen bezomp hep digarez,
 bezomp guirion hep lenteguez.
 --- Ar Jezuisted a heskiner
 dre ma pleustront var ho dever,
 dre ma pedont enn noz, enn deiz
 evid ann dud n'ho deus tam feiz
 dre ma stardont var he haelou
 eur bed a ia var he c'hinou.
 enn heur ma zaent da druillennou
 e vent meulet enn oll iezou.
 Karent ar guin hag ar merc'het
 ha c'hui laro : gwella paotred !
 --- Ac'hanta... mes tanomp hor c'horn
 kent furcha ken enn hor c'helorn. ---
 --- Mad; mar kirit, brema, kannad,
 ni varvaillo c'hoaz eur pennad :
 e serr hon tan hag hor mogued
 hor bo fors traou da lavaret.

5.

Oh! ar burzud enn oll broiou !
 Breiziz 'so troet oc'h ar skoliou !
 ral e karont ho brezonek
 hep ober fae var ho kallek.
 braz ha bian hep marc'hata
 e teskont lenn, skriva, konta ...
 evid gounit ar baradoz
 e teskfent saoz ha deiz ha noz.
 n'oc'h eus skiant na lakafent
 enn ho fenn mar c'hoantafent.
 Kouls ha galled, a dreus ha hed,
 n'hon eus ni ket e Breiz spered ?
 Mez mar deo mad beza desked,
 beza kristen a zo red.
 Re guer e zint ar skianchou
 a vez prenet dre bec'hejou.
 ha treki feiz oc'h gwecheguez^o
 atc 'zo bet eur follentez.
 hoguen, kannad, enn hon amzer,
 d'hor bugale petra 'zesker ?
 Mar deo ker puill ann doktoret,
 ha lemmoc'h eo drem ar speret ?
 ar skol a goust iac'h ha kempenn
 hag ar baotred a jom ezen;
 evid oll vad euz ar skoliou

° Komp. : gouizie-
 gezh

- 241 -

a stlej d'ho c'hear eur bern guerious,
 guerious dibenn, guerious dilost,
 stlapet a bell er vro dre ar post.
 Ma na vije ken drouk, va Doue !
 ni larje c'hoaz, mil bennoz Doue !
 Mez e kalon hor skolaerien
 e wideler mil wall c'hrizien? --- ° komp. : gwrizienn
 --- Pa za d'ar skol eur c'hrouadur
 enn oll d'ann oll e vezo fur.
 mes deportit hag hen gwelot
 teuzet prestik he lakipot,
 nag a vilim, nag a reusiu,
 a red dre'r vro gant hor skoliou !
 hor skoliou bras ken enkantet
 gant tud a dro oc'hpenn reizet,
 nag a galken divarn, dibenn,
 a durniont deomp enn eunn dro grenn.
 da bemzek vloaz int tud abez
 Kanfartet tre, paotret divez,
 na zellont ken oc'h ho mamou,
 paotret dizent oc'h ho zadou,
 a zisprij mestr, a zisprij roue,
 a c'huitella hep spont var Zoue !
 ha ma na vez frank ho roll
 a venno c'houeza tan var ann oll.
 penaoz miret na vent direiz
 mar dint skoliet gant tud difeiz ?
 na zafent trum da ziaoulou
 mar dint savet e bordellou.
 --- oh ! Kannadik, evid doare,
 gant mal c'hoarzin c'hui 'zo dare ?
 mez ma na blij hor c'homzou deoc'h
 komzit d'ho tro ha ni roi peoc'h.

- Ar C'hannad -

Pa zec ker fall hor skol, Breiziz,
 dalc'hit er gear ho iaouankiz,
 na ziskuezit eviziken
 d'ho pugale nep lizeren,
 grit anez-ho chatal kornek
 ha dalc'hit-ho gant ho kezek
 evid ober c'hoaz kempennoc'h
 kraout-ho klos e loj ho moc'h.
 bourrit ho c'hof a batatez,
 a vleud, a vrenn, hag a banez.
 eunn hevelep magadurez
 ho c'hargo reud a zantelez.

- 242 -

Pe vern al lenn hag ar skriva
da dud ganet evid skrapa ?
va bennoz deoc'h, koueriaded,
ha ra vezot ato loened.

- Kouer -

Bennoz ive d'hor c'hannadik
bennoz d'he deod ker sevenik.
hoguen, aoutrou, daoust d'ho flemou
ni gounto deoc'h hon abegou. ---
--- Ni garre kals dre drugarez
rei d'hor paotred deskadurez
rag c'hoant hon eus e vent e tro
da gaout ho buez ebars er vro
ha gouskoude ma n'ho deskomp
e vint tud bourd gwaz evidomp.
E Frans brema n'eus dor digor
nemet d'ann den a zo doktor,
hep eunn diplom ne deur netra
ha gant diplom ez or pep tra
ann nep na deo gwir diplomet
a zo darzot hag hen desket.
hag eur c'hezik gant he ziplom
zo den da vont bezet da Rom.
eunn tam diplom a c'houez d'ar red
e kof pep iann pep seurt speret.
speret evit beza drammour
par d'ann ankou bepred kargour,
spered evit kas hep pec'het
d'ar bez ann dud a glask iec'hed,
spered evit reiza breujou
a denn d'ar ia(l)c'h ken brao chenchou,
speret evid beza noter
pe laer re frank da viliner,
speret evid deski saoznek
e iez latin de Fanch Kornek ....
eunn diplomik ha bern arc'hant
sur a rofe d'ar zaout skiant.---
--- Nak e peleac'h e vez kavet
ar paper-se ker binniguet ?

- Eur map da gouer nevez diplomet
ha chomet evelato kristen. -

E skoliou kaer ann doktoret

a blij kement d'hor c'hannaded
 ho deuz ruban, ha bak kroasiou
 kouls ha paotret ar brezellou,
 a vez gant-ho da zeiz banvez
 var ho bruched bodik palmez.
 er skoliou-se guir vurzudou
 ema mamen ann oll vadou
 ema gorroet, - ha gant evez,-
 alc'hoez-digor ar gwisiegeuz;
 - eunn alc'hoez koant, eunn alc'hoez aour
 a skuill danvez var mil zen paour; -
 ema berniet ann diplomou
 dioc'h ann dousen, a villerou
 e vez dournet forzik kaosiou
 ha nebeudik a bedennou ...
 e skoliou keiz an dud dister
 e zeo dibaot ar seurt paper
 hag e skoliou dom Joz velek
 a nep paper ne deuz menek.
 ar veleien a fourgaser
 evel tud fall, a bell amzer,
 eul lez-vam griz, hi bastardez
 a gri varn-ho gant roguentes :
 " din-me, din-me, va diplomou
 " va buez, va gloar, ha va madou
 " renit, renit dioc'h ho menoz
 " oc'h oll denved d'ar baradoz,
 " mez ganen-me list va guiriou
 " na douchit ket oc'h va skoliou
 " mar deufac'h c'hui var va zachen
 " men ve kollet evid biken
 " hag e fel din abarz miga
 " c'hoaz eunn tachad ho pistiga. "

- Kouer en eur skei he gorn
 var he veud. -

Mez hor butun a zo deved
 hag hor c'herniel goullonderet.
 Lad, doaniuz eo, rag ar mogued
 a ro bepred herr d'ar spered.
 Meus forz; tennomp c'hoaz eur freillad
 kent ma tavimp gant hor c'hannad.
 Ia, ia, kannad, selaouit c'hoaz;
 ni ho lezo didrouz varc'hoaz.
 C'hui, Laz-he-gaz, var a gonter
 n'oc'h ket brichin e pep afer,
 hag a wezo, ni gred, hep poan

tenna kouer a neac'h ha boan.
 Klevit eta, var oc'h azez,
 eur vechik all ar virionez;
 hak oc'h pagan na vouzit ket
 mar komz ouzoc'h balc'h ha kalet.
 Ni etrezomp, labourerien,
 n'oump tam hevel oc'h aoutrouien,
 ne ouzomp ket renka kaosiou
 ker brao, ker flour hag er c'heriou.
 --- Hag ho kiz eo, kannaded keiz,
 koll ho kreden, tramzi noz-deiz;
 ne vec'h-hu mui nemet korfou
 boeden ebet enn ho pennou ?
 Joa vraz ho pe, var ho klevet
 ma vemp e Frans oll doktoret.
 ha kalz a drouz a rit bemdez
 dre ma zeo prim hor gwesiegiez
 hag enn divez, o kannaded,
 e tem-lazit tiz hor spered !
 E kavit fall ann oll skoliou
 ma na deuont euz ho teuziou !
 Ne roit d'ar vro deskadurez
 nemet dre zorn oc'h aoutrounez !
 E vez gwelet oc'h hor skolia
 tud a ve red da guentelia !
 e vez gwerzet er skolachou
 evel e foar ar skianchou !
 ha dispennet e c'hiz lien
 gallek, latin ... dioc'h ar walen !
 ho lien-hu, gwazet, 'zo ker,
 ha poaz oc'hpenn evel paper !
 Mar deuz gounit oc'h he verza
 e koller stard oc'h hen uza;
 pa vez kannet enn hor poullou
 ne lez enn dour nemet pillou.
 Daoust ha c'hui ve mac'homerien,
 riblerien gwen, pe c'hoaperien ?
 Miret ouzomp, a gueit amzer,
 eunn dra skrivet var ar paper !
 hor pennaska da c'hiz chatal
 ha ni dre wir oll kevatal !
 Acoun braz hon euz na vemp kignet
 da fin ar gont ha kivijet !

- 245 -

- Ar C'hannad -

N'ho pezet chal... ho kannaded
 'zo traou dizrouk evel denved.
 Mar dalc'hont berr war ar skiant,
 eunn abek eo, ma tal arc'hant ....

- Kouer -

Perak eta pa z-int staliou
 oc'h-hu ker piz gant ho skoliou ?
 Pa vez diwer a vara poaz
 a dregont stal e zeuz ar choaz :
 e stal ar C'had, e stal al Lae, ...
 bezet ezoum butun, c'hoalen...
 ema tostik ar vagajen.
 pa na blij ket ar stal dosta
 e zear pelloc'h da varc'hata.
 Ma ve kenn eaz prenadurez,
 pa vez ezoum deskadurez
 ann dud o kaout ar skol tostoc'h
 a zeskfe mad ha kals stankoc'h.
 hag hep konta ker puill pesiou
 e ve kerkoulz pe vell skoliou.
 Eur vech, eta, sentit ouzomp
 hag e vezot tud evidomp.
 Eviziken lezit foran
 hent ar skiant gant pep hunan
 Ma prenimp oll hor gwisieguess
 a gleiz, a-zeou, d'hon iouleguess.
 Ma vimp desket hep arc'hant
 e skol ann nep na verz skiant.
 ha ma c'helimp skolia d'hon tro
 dioc'h hor meno, oll dud hor bro.
 Enn hor Breiz-ni, neuze laouen,
 e savo treuz ha kanaouenn !

- Ar C'hannad -

Var guement-se, kouer, kontit;
 hag o c'hedal, sutit, kanit;
 bez ho pezo labour chilpat
 kent ma vezo pilet ho kad.
 Ouzoc'h, dre chanz, ma ve sentet,
 ar bed faktal a ve kemmet,
 e ve gwelet ho peleien
 o rastellat hor skolerien.

- 246 -

e rankfemp mont d'ann oferen
 hag hep arguil d'ar brezeguen
 e rankemp koez° hor pec'hejou ° Komp. : kovez
 e rankfemp iun, ober vijel,
 beva treudik, ha ehench tinel,
 enn hor prej diskouez poellad
 ha dioual piz oc'h re govad.
 e rankfemp kaout hor c'horf dinam,
 hor c'halon glan hag hep kontam,
 e rankfemp c'hoaz, ni kannaded,
 beza gwisien ar Jesuisted,
 lezer hor strak, plega touchen,
 ha var ho guer bale kempenn,
 e rankfemp ... oh ! ne rankimp ket,
 ni vezo kentoc'h krouguet !
 Nan, biken mui, nan, kouerien,
 ni ne zoujimp ho peleien,
 re bell eo bet padet ho ren,
 reizet e vint hiviziken.
 Nemed oc'h red, enn hor c'heriou,
 n'ho gouzanvimp enn hor skoliou,
 nak hi, na kalz a wal bennou
 a gar dispenn hol lezennou.
 Eur re bennak, ma na daver,
 a gavo prest eunn tam preder.

- Kouer -

Chommit, kannad, chommit, paour kez,
 ha var ho tres, hag enn ho c'heaz,
 Ma na doc'h mui den ar Vreiziz,
 oc'h azeuler e Kear Bariz.
 E Kear Bariz ho mignonet
 ho deuz pell'zo mall d'ho kweled.
 It, eta; kit d'ho dizoania,
 ha ni a gano .... Alleluia !
 Mez, ho pet sonj, eur gwir Breizad
 ne ra ket stank hent eur c'hannad,
 ne gustum ket gwiska, divez,
 daouzek kroc'hen enn he vlavez.
 Mar kar he wir e pep amzer
 ne dro ket ral kein d'he zever.
 It da Bariz, bezit e Breiz
 ni rai bepred lavar hor feiz,
 e pep mare ni lavaro
ho gwir d'ann oll, bet'er maro.

- 247 -

ho gwir d'ann oll, d'an dud paien,
koulz ha d'ar re 'zo kristenien.
ho gwir d'ann oll, d'ann doktoret,
a verz brema d'ar vro spered,
ho gwir d'ann oll d'ar veleien
pa zint ive hi fransizien,
ho gwir d'ann oll, d'ar Jezuisted,
d'ar Jezuisted, ar gwal baotred !
ho gwir d'ann oll, d'ar vourc'hisien
hag enn ho zer d'ar gouerien.
 ho gwir d'ann oll, d'ar bobl a Vreiz,
 evid na dai da goll he feiz.
gwir da bep den, d'he c'hoanteguez,
da gaout, da rei deskadurez.
evid ann oll eo her goulen,
hor rouanez, ar vamm-lezen.

Kenavezo, tamik kannad,
 ho pet iec'hed, ha kant heur vad.

6.

Skuiz o kleved ar seurt komzou
 hor c'haz a c'houez leiz he c'hinou.
 enn he galon e sav kounnar
 lammet a ra gant an hegar.
 he vleven 'zo sonn, sonn, reud tenn,
 ha var he guein ha var he benn.
 oc'h all logod hag ar razet
 he zaoulagad a strink luc'hed.
 Da ve ganthan warn'ho sailla
 hag ho dispenn, hag ho drailla.
 Mez hi starded enn eur bodad
 a lam dezhan oll a strollad.
 Enn he borpant c'hwek e krogont
 hag er boultren henn diskaront,
 hor c'haz a gri : diaoul !... marnaon !
 hag a chom reiz... marv-mik oc'h traon !!!
 he skilfou treuz a ziframmer,
 hag he sae gun a zidammer.
 he bevar bao goude touzet,
 ker flour ha seiz, a zo meizet.

7.

Glac'haret oll eo Laz-he-gaz
 gant maro kriz he benn-targaz.
 Wezit, kannat, ha welit druz,
 divez ho kaz a zo mantruz !
 --- ha ni, Breiziz, paotred a benn,
 kanomp, kanomp a leiz korzen :
 " Ni 'zo bepred gwir Vreizaded,
 " bepred tud ter ha tud kalet.
 " Mar berv ennomp goad hon tadou,
 " e lam ive ho c'halonou.
 " stourmet ouzomp ha gourinet
 " ann nep a ioul beza kannet !!! "

F. Gourc'hant, ptre

Contrairement a M. Gourc'hant dans son manuscrit,
 j'ai laissé de coté le W; comme après le g j'ai mis
 u ordinairement quand il était suivi d'une voyelle,
 d'un e surtout. Enfin, quand j'ai eu l'original en-
 tre les mains les élections avaient eu lieu; et a-
 près avoir copié cette pièce, je croyais l'avoir fait
 pour la première et dernière fois.

Je ne voudrais pas que ces pièces soient livrées
 au public à moins qu'on n'obtienne la permission des
 auteurs.

vvvvvvv